

թուփ, մոլախոտ, կակաչ, բազեղն և սըմբուլ
խորխոտ 'ի ցրցունան յեկեկա կան անդադար :

ի զով զեփիւռ երանականն տեղով
իցիւ ինձ քունն յաւիտենից քաղցրանայր,
Յոյր նըլխարեալ արդ բեկորոցս 'ի խոռոչ
Դեռարուսիկ ծաղկէ երգոյս երախայր :

Հ. Թ. Թ.

ՄԻ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ տարի իտալական Մամուլն կրկին անգամ հրատարակու
թեամբ 'ի լոյս ընծայեց գիրք մի լատին լեզուով՝ 'ի ձեռն Պրօֆ.
Գամուրրինեայ, որոյ վերնագիրն է « Ս. Սիլուշիայ Ակուիտանացոյ
ուխտագնացութիւն 'ի Սուրբ տեղիս » . որոյ մէջ այլևայլ հետաքրքրա
կան տեղեկութիւնք կը պարունակուին արեւելեան ազգաց նկատ
մամբ : Սոյն ուխտագնացս Ս. Սիլուշիա Ակուիտանացի 'ի Գաղղիոյ՝
ինչպէս կը թուի՝ հարուստ և ազնուական բարեպաշտ տիկին մ'էր .
և ըստ կարծեաց հմուտ Հրատարակչին, որում կը համաձայնին ևս
ուրիշ նշանաւոր հնախոյղք և պատմագէտք՝ Տէ - Ռօսսի և այլք, ապ
րեր է 'ի Դ դարու ֆրիստոնէութեան առ ժամանակօք կայսերու
թեան Մեծին Թէոդոսի, ինչպէս կը գուշակուի ևս յոճոյ և 'ի լեզուական
քննութեանց : Ըստ հաւանական կարծեաց, սոյն տիկինս բազմաթիւ
ճանապարհորդակցօք և զօրականօք գնացեր է յուխտաւորութիւն
'ի սուրբ տեղիս Պաղեստինու, զուգելով ընդ բարեպաշտութեան
և եւանդուն զգացմանց հոգւոյն՝ ևս և հետախոյզաչ մը և հետամուտ
միտք մը : Եւտ այցելելոյ ամենայն տնօրինական տեղեաց, 'կ'երթայնա և
յԱսորիս, 'ի Միլագետս, յԵգիպտոս ևն, ուր կարգաւ կը ստորագրէ մի
առ մի իւր տեսած ամենայն տեղերը, գետերը, լեռները և ուրիշ
առարկաները : Սոյն հրատարակութիւնս կրնայ յիշատակ հետաքրքրական
լինել հնախուզից և բանասիրաց իւր պէսպէս տեղեկութեամբքն՝
զորս կու տայ այն աշխարհաց տեղագրութեամբ . ուր կը ծանուցանէ
ևս մեզ հին քրիստոնէական աւանդութիւնքը, կրօնական ծէսքը և
սովորութիւնքը :

Մանրամասն կը պատմէ ևս իւր յեղեսիա երթալն և՛ այն տեղի եպիս
կոպոսին ըրած հիւրամեծար ասպնջականութիւնը . կը ճոխանայ

անդ 'ի նկարագիրս պալատանն Արգարու և վկայարանի Ս. Թովմաս առաքելոյն: Կը պատմէ դարձեալ, թէ տեսեր է ևս անդ զթուղթ Տեառն մերոյ առ Արգար թագաւորն. ուր և 'ի մէջ կը բերէ նորա մասին ժողովրդեան մէջ եղած աւանդութիւնքը, անոր գործած սքանչելիքները և եղած խոստումները. այլ բնաւ յիշատակութիւն չըներ Քրիստոսի դաստառակին նկատմամբ:

Սոյն հրատարակութիւնս յիրաւի թէպէտ նոր լոյս մը չի տար այն երկար վիճից ենթարկեալ խնդրոյն, սակայն հետաքրքրական համարելով և մեր ազգին պատմութեան ևս պատկանող նիւթ մի, Բաղմավիպին առաջիկայ ամսաթերթին մէջ իբրու ճաշակ մի թարգմանաբար կը հրատարակեմք Արգարու թղթոյն մասը, որոյ նկատմամբ ցարդ ևս նորանոր խնդիրք կը յուզին բանասիրաց մէջ:

Գ

ՆՈՐ ԶՐԾՈՒՂ ԹԵՂՈՒՍԻՈՅ

— 960 —

Ինչ աղբիւրներուն պատմութիւնքը կարդալով, ընթերցողին մտաց մէջ անշուշտ կասկած կը ծագի, թէ այն քաղաքը որ երբեմն ունեցել է 500,000 բնակիչ և այդչափ մարդիկ գտել են խմելու ջուր, այժմ Թեղոսիա որ հազիւ 12,000 բնակիչ կը հաշուէ, մի թէ կարելի բան է որ ջրոյ պակասութիւն կրէ: Սակայն մեք կանխեցինք զրուցել, որ միշտ Թեղոսիա կամ Կաֆա ջրոյ պակասութիւն ունեցել է, և թէ նորա աղբերք արուեստական են, և միշտ պէտք ունեցել են խնամքի. ասոնց վերայ եթէ աւելցնեմք 1778ին Ռուսաց՝ քաղաքիս տիրելուն միջոց եղած կործանումը, ամենայն կասկած և վարանք կը փարատին: Պատմութիւնը մեզ կ'աւանդէ, որ անցեալ դարուն վերջերն երբ Ռուսք կը տիրեն քաղաքիս, բոլորովին քարուքանդ կը լինի քաղաքը, բազմաթիւ բնակիչներէն հազիւ 260 հոգի կը մնան հնոյն Կաֆայի մէջ, իբրեւ բու յաւերակի: Հասարակաց շինութիւնք անխնայ կը կործանին, կը ցամաքին աղբիւրք, և նոցա ագուգայք շատ տեղեր փորելով հանելով յայլ պէտս կը գործածեն ռամիկ մարդիկ, շմտածելով ամենեւին, թէ երկար տարիներու աշխատութեամբ և բիւրաւոր գործաւորաց ձեռօք շարուել են այդ ագուգայք, որ անձրեւի կաթիլները հաւաքելով՝ բնակչաց քաղաքին ջուր մատակարարեն: